

Sodankylä kulttuurikasvatussuunnitelma, luonnos 14.2.2022

Käsite kulttuurikasvatussuunnitelma eli lyhyemmin KOPS

Kulttuurikasvatussuunnitelma on **vuosittain toistuva, etukäteen budjetoitu ja selkeillä sopimuksilla aikaansaatu** kokonaisuus, jossa kunkin kunnan toivomalle ikäryhmälle taataan halutunlainen taide- ja kulttuurikasvatus. Kulttuurikasvatussuunnitelma tarjoaa tietoa asuinkunnan historiasta, käytännöistä, merkinhenkilöistä ja jo olemassaolevasta tarjonnasta siinä kun antaa osallistujille mahdollisuuden avartaa maailmankatsomustaan sekä käyttää älyään ja luovuuttaan. KOPSin parissa toimivat aina kunkin taiteenalan ammattilaiset sekä kulttuurikasvattajat. Laatu on kaiken ytimessä. Suunnitelmien kokonaisuudet linkittyvät aina kunnan opetussuunnitelmaan.

Kulttuurikasvatussuunnitelmat perustuvat **lakiin kuntien kulttuuritoiminnasta**. Kunnan kulttuuritoiminnalla tarkoitetaan toimintaa, jolla kunta edistää kulttuurin ja taiteen tekemistä, harrastamista, saatavuutta ja käyttöä sekä taide- ja kulttuurikasvatusta ja kulttuuriperintöä.

Alla kerrotaan lyhyesti mitä hyötyä kulttuurikasvatussuunnitelmista on.

1) Yhdenvertaisuus

Kuntien valtuustojen hyväksymä ja perustasolla budjettiin pysyvästi laitettu KOPS on jokaisen kunnan lapsen ja nuoren saavuttava suunnitelma. Tällöin perheen asuinpaikka, varallisuus tai mielenkiinnon kohteet eivät vaikuta siihen, pääseekö lapsi osaksi taide- ja kulttuurituokioita.

2) Saavutettavuus

Suuressa kaupungissa on usein valtavasti mahdollisuuksia harrastamiseen ja kaiken kokemiseen jo valmiiksi. Pienemmissä ja syrjäisemmissä kunnissa KOPS takaa sen, että esitykset ja ammattitaitelijoiden ja kulttuurikasvattajien vierailut eivät jää suurten kaupunkien asukkaiden yksinoikeudeksi.

3) Kunnan elinvoimaisuus, yhteisöllisyys ja työllistävä vaikutus

Ennalta suunniteltu ja budjetoitu, strategiaan asti saatu kulttuurikasvatussuunnitelma on mille tahansa kunnalle eduksi. Se osoittaa että kulttuuria ja taidetta arvostetaan kunnassa, ja näiden alojen monipuolinen, kerrannainen vaikutus sekä ihmisten hyvinvointiin että työllistymiseen ymmärretään. KOPS-työssä kaikki alueen omat taiteilijat ja taidelaitokset saavat vuosittain toistuvaa lisätyötä ja alueen lapset, nuoret ja muut asukkaat oppivat tietämään mitä oman kunnan alueella on. Yhteisöllinen vaikutus on suuri, jos mukana ovat niin paikalliset yritykset sponsoroimassa kokonaisuuksia kuin taiteilijat, koulut, päiväkodit, galleriat, mahdollisesti myös useaan KOPSiin kirjoitetut palvelutalot tai muut yksiköt. Kulttuurikasvatussuunnitelmasta saa helposti tehtyä koko kunnan yhteisen asian.

4) Kunnan brändi **MITÄ KIRJAUKSIA TÄHÄN HALUTAAN, teettekö itse?**

”Kulttuuri- ja kotiseutupolku taaperosta teiniin” - on Sodankylän kunnan suunnitelma ja raami siitä, millaisia taide- ja kulttuurielämyksiä lapsille ja nuorille tarjotaan varhaiskasvatuksen ja oppivelvollisuuden aikana lapsen kulttuuri-identiteetti huomioiden. Lähtökohtana on Sodankylän oman

paikkakunnan ja alueen oma kulttuuriperintö ja -tarjonta, hyödyntäen paikallisia voimavaroja ja mahdollisuuksia. Kotiseutu on oppimisympäristö ja lapsi/nuori on aktiivinen osa tätä ympäristöä.

Sodankylän oppimisympäristöissä korostuvat metsä-lapin luonto, kunnan maantieteellinen sijainti napapiirin pohjoispuolella ja siihen liittyvät selkeät vuodenaajat. Poroelinkeino, metsästys, kalastus ja saamelaiskulttuuri ovat olennainen osa sodankyläläistä elämänmuotoa. Opetuksen järjestämisessä kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että luodaan mahdollisuuksia toteuttaa opetusta paikallisuudesta ja alueen alkuperäiskulttuurista käsin.

5) Lasten tunne- esiintymistäidot sekä monipuolinen maailmankatsomus

Tutkimuksissa on moneen kertaan todettu kuinka pitkäaikainen kulttuurin ja taiteen harrastaminen on vähentänyt ja ennaltaehkäissyt monia ongelmia ihmisten käytöksessä, oppimisessa, kaveritaidoissa tai avarakatseisemmassa suhtautumisessa maailmaan. Kulttuurin ja taiteen kautta on mahdollista käsitellä mitä tahansa asiaa tavalla, joka jättää pysyvämpiä positiivisia muistijälkiä. Oman luovuuden tuominen esiin ja heittäytyminen uuteen tekee kaikille ihmisille hyvää, positiivisen minäkuvan ja onnistumisen kokemuksen saaminen on yhä tärkeämpää nykymaailmassa. Juuri niitä kulttuurikasvatussuunnitelma haluaa antaa, sillä suunnitelman toteuttajina ovat nimenomaan eri taiteenalojen ammattilaiset. Mille tahansa kunnalle on hyötyä siitä, että sen lapsista kasvaa esiintymistaitoisia ja monipuolisesti ajattelevia, toiset ihmiset huomioonottavia nuoria. Taide ja kulttuuri on väylä jota jokaiselle pitää antaa mahdollisuus hyödyntää.

KOPSin konkreettinen toteutus kunnassa

Kulttuurikasvatusohjelman tavoitteet

Kulttuurikasvatusohjelman tavoitteena on rikastuttaa opetussuunnitelmaa, tuoda kulttuuri ja kotiseutu luonnolliseksi osaksi varahaiskasvatusta ja koulujen arkipäivää. Se edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa

Alla on ensin kirjoitettuna auki **KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTASO, jossa työpajoissa ja käyntikohteissa pääsee tekemään paljon itse ja tutustumaan kattavasti eri taiteenaloihin.**

Perustason jälkeen esitetään KAKKOSTASON toiminta, eli esittävän taiteen kokonaisuudet, jotka eivät mene enää ikäryhmäjaon mukaan vaan ovat useimmiten tarjolla kaikille. Ne budjetoidaan erikseen sen mukaan, onko kunnalla esimerkiksi sopimus Konserttikeskuksen, Uulun ja/tai jonkun muun esittävän taiteen toimijan kanssa. Valmiita kokonaisuuksia kakkostasosta ei kuitenkaan voi kirjoittaa auki samalla lailla kuin perustasolla, sillä ohjelmistot vaihtuvat vuosittain, samoin kuin kiertueella olevat esittävän taiteen tuottajat. Kakkostasoa kannattaa kuitenkin budjetoida valmiiksi niin, että mukana ovat sopimustuottajat ja lisäksi mahdolliset muut vierailut.

Yleistä: Saamelaisten opetuksen tavoitteet

Saamelaisten opetuksen erityisenä tavoitteena on tukea oppilaiden kasvamista kieleensä, kulttuuriinsa ja yhteisöönsä sekä antaa heille mahdollisuus omaksua saamelainen kulttuuriperintö. Tavoitteena on lisätä oppilaiden valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä saamen kielellä. Opetuksen perustana on saamelainen kulttuuri. Opetuksessa on otettava huomioon paikalliset erityispiirteet kuten arvot, kieli, tavat, luonnontuntemus, luontosuhde ja luonnon hyväksikäyttö sekä perinteiset elinkeinot. Perusopetuksen päättyessä oppilaalla on tietoisuus omista juuristaan, kulttuuriperinnöstään, saamelaisesta maailmankatsomuksesta, eri saamenkielistä, kulttuurialueista ja saamelaisryhmistä.

VARHAISKASVATUS

Yleistä varhaiskasvatuksessa

Kaikessa taiteenaloihin liittyvässä opetuksessa huomioidaan varhaiskasvatussuunnitelman laaja kohta "kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu" sekä nähdään lapsi nimenomaan aktiivisena toimijana. Kulttuuriseen osaamiseen kuuluu lapsen ikätason mukainen tutustuminen oman kunnan taiteilijoihin, rakennuksiin, näyttelytoimintaan tai luonnonympäristöihin. Kaikki taiteen tekeminen taas tukee vuorovaikutusta ja ilmaisua ja vahvistaa lapsen näkemystä itsestään luovana ja onnistuvana yksilönä.

VARHAISKASVATUKSEN VUOSIKELLO (koko vuoden aikana tapahtuvia, säännöllisiä toimintoja)

- metsäretket viikoittain lähimetsään, luonnon kiertokulku, metsästys, marjastus, rakentelut, Metsä-Morri
- kirjastokäynnit ja kirjastoautonkäynnit kuukausittain
- kyläpäivä 1 – 2 kertaa vuodessa

Tammikuu	Helmikuu	Maaliskuu	Huhtikuu	Toukokuu	Kesäkuu
-----------------	-----------------	------------------	-----------------	-----------------	----------------

Tapahtumat / "uusi vuosi" -raketit, avaruus -uimakoulut -eskareiden vierailu Museo-Galleria Alariestossa -luistelu	Tapahtumat / "perinnekuu" -saamelaisten kansallispäivä -Runebergin päivä -ystävänäpäivä – lasten lauluesitys palvelutaloilla -kalevalanpäivä -lukion vanhojen tanssit	Tapahtumat -mediakasvatus, videon teko, sadutus -kevätpäivän tasaus -laskiainen -EM/MM/Olympiakisat päiväkodin pihapiirissä -hiihto -eskareiden vierailu pelastuslaitokselle	Tapahtumat -pääsiäinen, pääsiäiskirkko -M.Agricolan päivä -kirjanpäivä -veteraanipäivä -kevät ja muuttolinnut	Tapahtumat -vappu -äitiänpäivä-aamiainen tai juhla -kevätkuuhla -vierailuva museo päiväkodille -eskareiden / kouluun tutustuminen -Poikkijoen eskareiden teatteriretki Rovaniemelle	Tapahtumat -Sodankylän elokuvajuhlat -kesäkukkien päivä -retket (ranta, metsä, pihakekkerit)
Heinäkuu	Elokuu	Syyskuu	Lokakuu	Marraskuu	Joulukuu
	Tapahtumat/liikenneteema -retket, marjat, leipominen -sadonkorjuujuhlat, kekrit -"varpaat vauhtiin" -tapahtuma, vanhemmat/lapset -kesäurheilutapahtumat -eskareiden retki kotiseutumuseolle -syyskirkko vanhassa kirkossa	Tapahtumat -liikenne ja heijastimet -poliisin vierailu -pomppien kirkkoon -tutustuminen -syyspäivän tasaus 23.9. -uimakoulut alkavat	Tapahtumat/kulttuuriviikko -Aleksis Kiven päivä 10.10 -isovanhempien päivä 21.10 -YK:n päivä 24.10 -nallen päivä 27.10 -lasten kirjallisuus	Tapahtumat -lasten oikeuksien päivä 21.11 -isänpäivä-aamiainen, juhlat	Tapahtumat -itsenäisyyspäivä -juhlat -Lucian päivä -adventti -lasten pikkujoulut -joulukirkko -joulupolku -joulujuhla

Ikäryhmittäin tapahtuva toiminta, perhepäivähoitajat osallistuvat haluamallaan tavalla.

*0-3v Loruttelu ja rytmiikka

Rytmikylpy-työpajassa tutustutaan maailman eri kolkkien rytmisoittimiin itse kokeillen. Paja on joka vuosi erilainen ja eri teemoilla toteutettu. Soitin- ja kehoryhmien lisänä on perinteisiä loruja.

***4v. Ympäristökasvatus**

Tutkitaan kevättä ja muuttolintuja ja käydään halutussa luontokohteessa. Ympäristökasvatuksen työpajassa mietitään miksi linnut ovat niin tärkeitä maailmassa ja mitä tapahtuisi jos lintuja ei olisi ollenkaan.

Kokonaisuuden voi toteuttaa myös työttömien toimintana, palvelutalossa, avoimena toimintana tai työhyvinvointikokonaisuutena.

***5v. Nukketeatteri**

Raketit ja avaruus kuuluvat tammikuun teemoihin. Käydään Sodankylän geofysiikan obserervatossa tutustumassa revontuliin ja uskomuksiin siitä mitä ne ovat. Osallistuminen revontulia ja avaruutta käsittelevään nukketeatteriesitykseen.

***Eskarit Kädentaidot**

Retki kotiseutumuseolle ja Alantalolle oppaan johdolla. Kädentaitojen työpajassa tutustutaan johonkin vanhan ajan tekniikkaan, esim. savitöihin tai huovutukseen.

Kokonaisuuden voi toteuttaa myös työttömien toimintana, palvelutalossa, avoimena toimintana tai työhyvinvointikokonaisuutena.

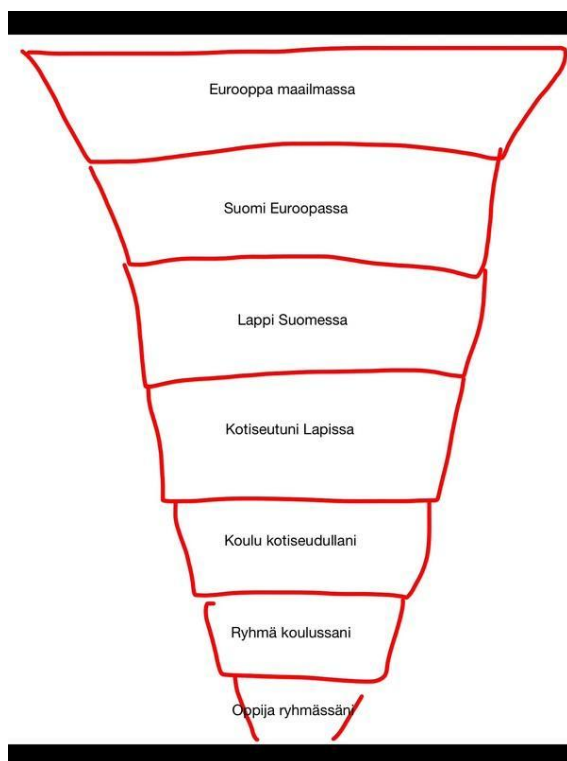
PERUSOPETUS

Perusopetuksen kulttuurinen tehtävä

Perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Opetus lisää kulttuurista ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana. Tavoitteena on luoda toimintakulttuuri, johon sisältyy kulttuurillisten erityispiirteiden, esimerkiksi saamelaisuuden huomioiminen.

Yleistä perusopetuksessa

- osallistuminen koulun vuotuisjuhliin
- osallistuminen esittävän taiteen näytöksiin
- Osallistuminen Tiedonhaun portaisiin, jotka on laadittu noudatettavaksi Sodankylän kunnan perusopetuksessa yhteistyössä Sompion kirjaston kanssa

Alakoulu

*1.Lk Sanataide

Tutustutaan kirjastoon ja helposti lähellä oleviin patsaisiin ja muistomerkkeihin. Mietitään mikä on muistomerkki ja miksi sellaisia pystytetään. Valitaan halutusta kirjaston kirjasta joku hauska hahmo, joka sanataiteen työpajassa lähtee seikkailulle patsaiden ja muistomerkkien kanssa. (tarvitaanko joku Akmeelin kaltainen taruhahmo auki kirjoitettuna, jotta ne eivät unohdu kulttuurikasvatussuunnitelmasta?)

*2. Lk. Tanssi

Käynti Portin pirtillä tutustumassa uittoperinteeseen ja/tai muihin mahdollisiin alueen perinteisiin työmenetelmiin. Tutustutaan henkilönä Pauli Yli-Askaan. Koululla tanssipajassa tehdään kakkosluokkalaisista sekä tukit että uittajat!

Kokonaisuuden voi toteuttaa myös työttömien toimintana, palvelutalossa, avoimena toimintana tai työhyvinvointikokonaisuutena.

*3. Lk Sanataide/ Draama/ poronhoitoperinne

- Käydään läpi lisää kirjastonkäytön perusteita: mistä löytyvät lastenosaston kauno- ja tietokirjat ja miten luokitusjärjestelmä toimii. Oppilaat harjoittelevat tiedonhakua erilaisten tehtävien avulla. Oppilaille pidetään tietokirjavinkkaus.

- Käynti halutussa kohteessa tutustumassa poronhoitoon ja sen historiaan. Tutustutaan henkilöinä sodankyläläisiin Mari ja Akseli Hihnavaaraan (Mosku), josta on myös tehty elokuva. Draamapajassa sukellaan pororosvoksikin syytetyn Moskun elämään taiteenalan keinoin.

Kokonaisuuden voi toteuttaa myös työttömien toimintana, palvelutalossa, avoimena toimintana tai työhyvinvointikokonaisuutena.

*4. lk Sanataide/ Musiikki/Ympäristökasvatus

- Retki Viiankiaavan luontopolulle tutkimaan suota ja sen ekosysteemiä. Äänitetään myös soiden äänimaisemaa puhelimilla. Koululla biisintekopajassa tehdään oma kappale soista, ja laitetaan ääniraidat kappaleen joukkoon.

Kokonaisuuden voi toteuttaa myös työttömien toimintana, palvelutalossa, avoimena toimintana tai työhyvinvointikokonaisuutena.

-Kirjasto kehittää (kevät)

- Perehdytään edistyneempään kirjastonkäyttöön: miten hyödynnetään luokitusjärjestelmää ja haetaan tietoa omaa projektia varten. Jokainen oppilas pitää lyhyen kaverikirjavinkkauksen luokassa (saisiko tähän luontokirjan)?

*5. lk Mediataide

Käynti Tankavaaralla tutustumassa kullankaivuuperinteeseen ja kultamuseoon. Mediataiteen työpajassa tutkitaan millainen ”mediamyly” kävi aikanaan kultakuumeen riehussa eri puolilla maailmaa. Miten Suomessa kullankaivuu on esitetty ennen ja millaisen somepätkän siitä tänä päivänä saisi?

*6. Lk Kuvataide

Käynti maanpuolustukseen liittyvissä kohteissa (talvisodan muistomerkki, sankarihaudat, jääkäriprikaati) sekä kotiseutumuseossa. Tutustuminen halutun gallerian näyttelyyn. Kuvataiteen kokonaisuudessa

nähdään esimerkkejä sodan kuvaamisesta kuvataiteen keinoin, mutta tehdäänkin itse koko luokan yhteinen rauhaa ja tasapainoa hakeva taideteos.

Kokonaisuuden voi toteuttaa myös työttömien toimintana, palvelutalossa, avoimena toimintana tai työhyvinvointikokonaisuutena.

Vaihdetaanko seiskoille, joiden historian OPSissa on Suomea puolustetaan ja rakennetaan-kohta?

Yläkoulu

7. Lk Elokuvaskasvatus

Retki Urho Kekkosen kansallispuistoon tai Pyhä-Luostolle. Elokuvaskasvatuksen osuudessa tutkitaan miten alkuperäiskansojen kuten saamelaisten ja luonnon suhdetta on perinteisesti kuvattu ja miten taas nk. "tavallisten ihmisten". Millaiset ovat erot ja onko kuvauksissa lopulta kuinka paljon todellisuus pohjaa?

8. Lk Paikallinen yhteiskuntavaikuttaminen/ sanataide

Tutustutaan Akseli Paarmanin historiaan mm. valtionpäivämiehenä sekä mm. Sodankylän ensimmäisen koulun syntyyn ja historiaan. Tutustutaan Paarmanin kronikka/runoteksteihin.

Kokonaisuuden voi toteuttaa myös työttömien toimintana, palvelutalossa, avoimena toimintana tai työhyvinvointikokonaisuutena.

-Taidetestaajat

-kirjastossa kirjavinkkausta ja/tai muuta toimintaa?

9. Lk Sirkus

Retki Tähtelään geofysiikan observatorioon tutustumaan revontuli- ja ilmastotutkimukseen. Koululla sirkuspajassa palataan revontulien pariin erilaisilla harjoituksilla.

Kokonaisuuden voi toteuttaa myös työttömien toimintana, palvelutalossa, avoimena toimintana tai työhyvinvointikokonaisuutena.

LUKIO ja AMMATTIOPPILAITOS

1.Lk Ympäristötaide/arkkitehtuuri

Käynti Kaksilauttasessa ja tutustuminen kuvataiteilija ja/tai ympäristötaiteilijan työhön.

Ympäristötaiteen/arkkitehtuurin työpajassa testataan kuinka onnistuisi uuden, ekologiset lähtökohdat huomioon ottavan rakennuksen suunnittelu. Mitä kaikkea pitää ottaa huomioon?

2. Lk Luova työ ammattina

Tutustutaan aiheeseen videoiden avulla (useita erilaisia saatavilla). Lisäksi paikallisen taiteilijan (muotoilija, saamelaistaiteilija, kuvataiteilija) live/striimitapaaminen sekä työpaja.

3. Lk Ruokakulttuuri

Käynti kotiseutumuseossa. Tutustutaan erityisesti ruokaperinteeseen ja valmistetaan asiantuntijan johdolla ennen kirjoituksia yhteinen perinneateria.

Kokonaisuuden voi toteuttaa myös työttömien toimintana, palvelutalossa, avoimena toimintana tai työhyvinvointikokonaisuutena.

KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMAN KAKKOSTASO, esittävät taiteet

Kakkostasolla olevat vakikohteet Sodankylässä ovat

- Konserttikeskus
- Lastenkulttuurikeskus Kattila
- Lapin aluetatteri
- tatteri Eurooppa 4
- Lapin kamariorkesteri
- Nukketeatterit
- lastenkulttuurikeskus Mánnu
- paikalliset yhdistykset: Sodankylän Tanssi, nuorisoseura Jutarinki
- Sirkus Revontulen kevätnäytökset
- lasten kuoro Lumenlaulu

KULTTUURIKASVATUS MUUALLA KUIN PÄIVÄKOTI- JA KOULUYMPÄRISTÖSSÄ, kuten

- kaiken ikäisten kerhotoiminnassa
- nuorisotiloissa
- palvelutaloissa
- työhyvinvoinnissa
- Revontuliopistolla (taiteen perusopetus)

Kulttuurikasvatussuunnitelmassa mainitut kokonaisuudet ja retket voi toteuttaa myös hieman muunnettuna eri kerhojen tai ryhmien toiminnan osana.

Kunnan tehdessä kokonaisuuksien toteuttajien kanssa sopimusta, voi sopia myös vierailut aiheen tiimoilta muihinkin kohteisiin kuin koululle. Lisäksi kerhojen toiminnan ohjaajia, Harrastamisen Suomen mallin ohjaajia, palvelutalojen virikeohjaajia ja/tai muita kiinnostuneita varten voidaan järjestetään vaikka kerran syksyllä ja kerran keväällä koulutus, joka käsittelee aina tiettyä taiteenala ja siihen liittyvää kokonaisuutta. Näin teemataiteenala voi viedä eteenpäin myös paikallisena toimintana.

Kulttuurikasvatukseen liittyvään kerhotoimintaan saa paljon helposti toteutettavia vinkkejä myös koronapandemian aikana luoduista virtuaalipankeista. Esimerkiksi Lastenkulttuurikeskusten liiton sivuilta löytyvä harrastakotona.fi-sivusto antaa nimenomaan kaikille mahdollisia vinkkejä ammattilaisten kokoamina. Samalta sivulta löytyy myös ilmaisia videoita esityksiä eri taiteenaloilta. Näistä voi katsomisen lisäksi myös ottaa oppia ja niitä muokata toimintaan sopivaksi, sillä esityksiä tuottaneet tahot ovat jo tekovaiheessa ajatelleet että yleisö on kotona ja tekee taidetta niillä välineillä joita sattuu jokaisesta kodista löytymään. Vaikka tietopankki on lastenkulttuurisivulla, monet sieltä löytyvät kokonaisuudet voi hyvin toteuttaa minkä ikäisen yleisön kanssa tahansa.

